

TAVUK YUMURTASI

Temmuz 2020

Dünya Tavuk Yumurtası Verileri (bin ton)

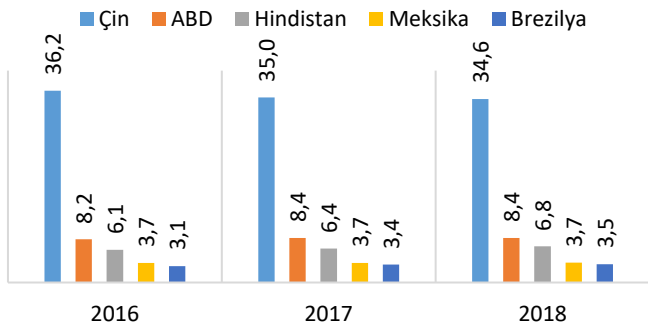
	2014	2015	2016	2017	2018	Değişim ² (%)
Üretim	70.106	72.097	74.180	75.282	76.770	2,0
Tüketim ¹	70.088	72.008	74.197	75.240	-	1,4
İthalat	2.070	1.984	2.041	2.137	-	4,7
İhracat	2.088	2.073	2.024	2.179	-	7,7

Kaynak: FAO (Erişim: 08.07.2020), ¹/TEPGE Hesaplamaları ²/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

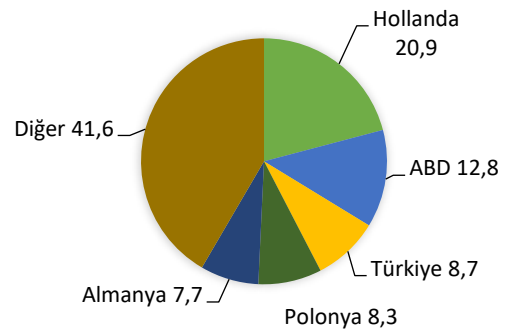
Dünya tavuk yumurtası üretimi 2018 yılında bir önceki yıla göre %2,0 oranında artarak; 77 milyon tona ulaşmıştır. Bu üretimin %34,6'sini tek başına gerçekleştiren Çin dünyanın en büyük yumurta üreticisi konumundadır. Aynı yıl tavuk yumurtasının %8,4'ü ABD, %6,8'i Hindistan, %3,7'si Meksika ve %3,5'i Brezilya tarafından üretilmiştir. Türkiye ise %1,3'lük pay ile dünya tavuk yumurtası üretiminde 9. sırada yer almıştır. 2018 yılında tavuk yumurtası üretiminde en büyük değişimin Türkiye'de olduğu görülmüştür. Dünya sıralamasında 9. Sırada yer alan Türkiye'nin yumurta üretimi bir önceki yıla göre %20,1 oranında azalmıştır. Dünya yumurta ihracat ve ithalat miktarları açısından en sağlıklı veriler FAO 2017 yılına ait olup 2 milyon tondur. ITC verilerine göre, 2018 yılında en yüksek seviyesine ulaşan dünya tavuk yumurtası ihracat değeri, 2019 yılında bir

önceki yıla göre %9,4 oranında azalarak 3,4 milyar dolara düşmüştür. Bu ihracat değerinin %20,9'unu Hollanda, %12,8'ini ABD, %8,7'sini Türkiye ve %8,3'ünü Polonya gerçekleştirmiştir. 2019 yılında başlıca ülkeler arasında en büyük azalış; %31,4 ile Türkiye ve %14,3 ile Belçika'da görülürken Ukrayna'da %80,7'lik bir düşüş meydana gelmiştir. Dünya yumurta ithalat değeri %12,3 oranında azalarak 2019 yılında 3,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu ithalatın %18,3'ü Almanya, %12,2'si Hollanda ve %7,7'si Rusya tarafından yapılmıştır. Başlıca yumurta ithalatçılarından olan Irak'ta 2019 yılında %47,7 oranında bir azalış görülmüştür. Irak'ın yerel üretimi teşvik etmek amacıyla 2019 yılında uygulamaya başladığı ithalat yasağının dünya yumurta ihracatı ve ithalatını etkilediği görülmektedir.

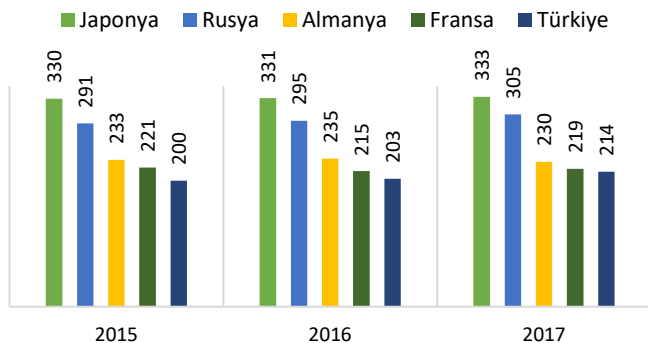
Tavuk yumurtası üretiminde önemli ülkeler (%)

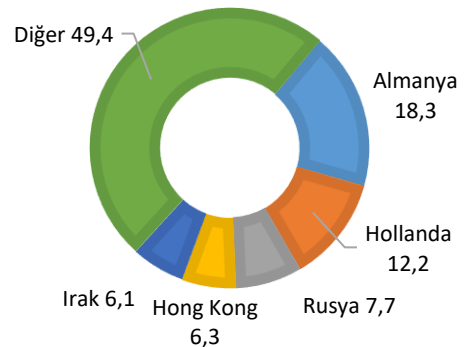
Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ihracatı (2019, %)

Tavuk yumurtası tüketiminde önemli ülkeler (adet/kşi)¹

Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ithalatı (2019, %)

Türkiye’de yaklaşık 20 milyar adet tavuk yumurtası üretimi ile 2019 yılında en yüksek seviyesine ulaşılmıştır. Ancak ihracat miktarı 2018 yılında en yüksek seviyesine ulaşırken, 2019 yılına gelindiğinde Irak’ın yerli yumurta üretimini korumak için ithalata yasak getirmesiyle azalmıştır (1). Her ne kadar Irak ile yaşanan kayıplar Suriye ve Kuveyt gibi ülkelere yapılan ihracat ile telafi edilmeye çalışılsa da ihracatta yaşanan düşüşün önüne geçilememiştir. 2019 yılında dış ticarete alternatif pazar bulmada yaşanan zorluklar nedeniyle arz fazlası oluşmuş ve bu ihraç

edilemeyen yumurtalar iç pazarda satılmaya çalışılmıştır. Bu durumun sonucunda oluşan arz fazlalığı yumurta fiyatlarının düşmesine neden olmuştur. 2020 yılı 5 aylık ihracat verisi Irak yumurta ihracatının neredeyse bitme noktasına geldiğini göstermekte olup, ihracat pazarlarının çeşitlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. 2020 yılı fiyatları her ne kadar artış eğiliminde olsa da 2018 yılının altında kalmıştır. Dış ticarete yaşanan sorunların yanı sıra Covid-19 salgını 2020 yılı yumurta tahminlerinde belirsizlik yaratmaktadır.

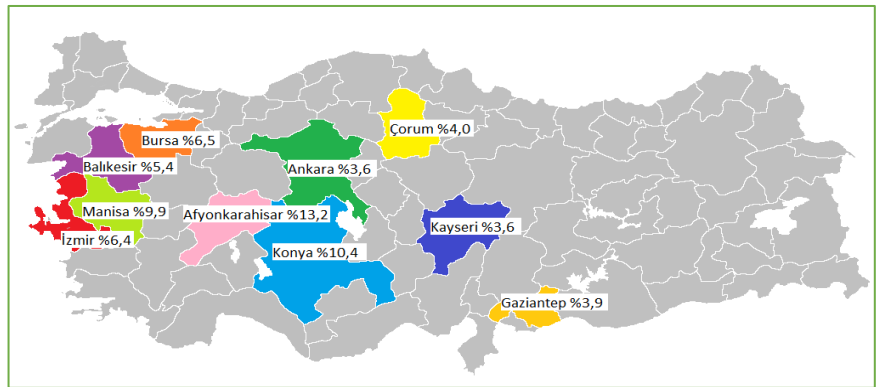
Türkiye Tavuk Yumurtası Verileri (ton)

	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim ¹ (%)
Üretim ⁴	1.045.469	1.131.100	1.205.075	1.227.732	1.243.633	1,3
Tüketim ³	840.031	855.329	869.945	887.471	992.735	11,9
İthalat ²	1.770	1.861	1.714	2.865	2.024	-29,4
İhracat ²	217.934	289.354	348.208	360.849	273.190	-24,3
Kişi başına tüketim (adet) ³	171	171	172	173	191	10,4

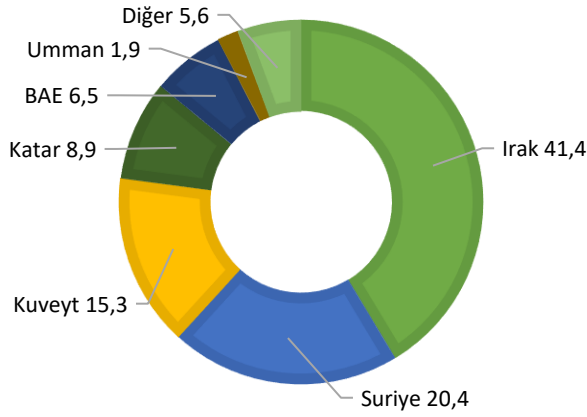
Kaynak: TÜİK (Erişim:13.07.2020) ¹/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir. ²/040711, 040721 GTİP alınmıştır. ³/TEPGE hesaplamasıdır, tüketim hesaplamalarında taze yumurta alınmıştır. ⁴/16 adet yumurta 1 kg olarak hesaplanmıştır.

Tavuk yumurtası üretimi; Türkiye’de 2019 yılında 343 milyon adete ulaşan tavuk sayısı, kümes hayvanlarının %98,2’sini oluşturmaktadır. Kümes hayvanlarının %34,6’sını oluşturan yumurta tavuğu varlığı bir önceki yıla göre %2,7 oranında azalarak 121 milyon adete düşmüştür. Türkiye’de tavuk yumurtası üretimi 2019 yılında tarihinin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Türkiye tavuk yumurtası üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %1,3 oranında artarak 1,2 milyon ton (19,9 milyar adete) olmuştur. Yumurtacı tavuk civcivi üretimi ise bir önceki yıla göre %0,1 oranında azalarak 2019 yılında 70,3 milyon adet olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı Ocak-Nisan (4 aylık) dönemi tavuk yumurtası üretim miktarı yaklaşık 420 bin ton (6,7 milyar adet) olup; 2019 yılı aynı dönem üretim miktarından %0,4 daha fazladır. Mevcut veriler, Irak ile yaşanan

ihracat sıkıntıları ve Covid-19 salgını 2020 yılında Türkiye yumurta üretim tahmini ile ilgili belirsizlik yaratmaktadır. Yumurta tavukçuluğunda işletmeler büyük şehirlere yakın yerlerde yoğunlaşmış olsa da Türkiye’nin her tarafına yayılmış durumdadır. Tavuk yumurtası sayısı bakımından bölgesel dağılım incelendiğinde; 2019 yılında Ege Bölgesi’nin %33,3 ile lider konumda olduğu görülmektedir. Batı Anadolu Bölgesi %15,0, Doğu Marmara Bölgesi %13,2 ve Batı Karadeniz Bölgesi %7,9 paya sahiptir. 2019 yılında yumurta tavuğu sayısının %40’ı 4 ilde toplanmıştır. Afyonkarahisar %13,2 pay ile en çok yumurta tavuğu bulunan il olmakla birlikte Konya (%10,4), Manisa (%9,9) ve Bursa (%6,5) önemli illerdir.

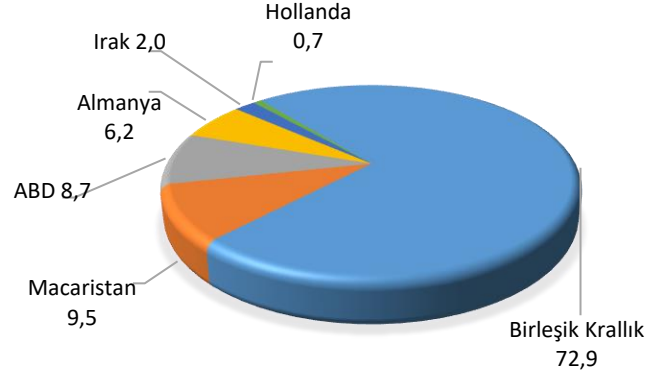
Türkiye’de Tavuk Yumurtası Destekleme Politikaları; 2018 yılı Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu Kararı’na göre ihracat iadesi yardımları; yumurta için 40TL/1000 adet olarak belirlenmiştir (2). IPARD kapsamında, mevcut yumurta üreticilerine kapasitelerini arttırmamak şartıyla tesis ve ekipmanlarını yenileme ile tesislerini yerleşim yerlerinden uzak bir alana taşımaları için %40-60 hibe verilmektedir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu 8468 sayılı kararı ile etlik tavuk kümesi, yumurtacı tavuk kümesi, damızlık kümesi ve kuluçkahane işletmeleri sanayi grubu kapsamına alınmış ve indirimli elektrikten faydalanması sağlanmıştır. Ayrıca 02.01.2020 tarihli ve 30996 sayılı karar ile tavuk yumurtasının toptan tesliminde yüzde %8 olarak uygulanan KDV oranı %1’e indirilmiştir.

Türkiye tavuk yumurtası ihracatı (2019, %)

Tavuk yumurtası ihracatı; Kanatlı sektöründe ihracatçı konumunda olan Türkiye'nin 2019 yılında yapmış olduğu 273 bin tonluk yumurta ihracatının %91,8'ini taze tavuk yumurtası oluşturmuştur. 2018 yılında rekor seviyesine ulaşan Türkiye'nin yumurta ihracat miktarı, 2019 yılında %29,4 oranında azalmıştır. Bu azalışın en önemli sebebi Irak'ın yerli yumurta üretimini teşvik etmek amacıyla yumurta ithalatına yasak getirmesidir. 2018 yılında yumurtanın %80,4'ü Irak'a ihraç edilirken, bu oran 2019 yılında %41,4'e düşmüştür.

Irak 2019 yılında %41,4 pay ile daha önceki yıllarda olduğu gibi lider konumda yer almıştır. Irak'tan sonra %20,4 ile Suriye, %15,3 ile Kuveyt ve %8,9 ile Katar; 2019 yılında yumurta ihracatında en önemli ülkeler olmuştur.

2019 yılı Irak'a gerçekleştirilen tavuk yumurtası ihracatı %61 oranında azalmıştır. Irak ile yaşanan ihracat kayıpları alternatif ülkelerle telafi edilmeye çalışılmıştır. Bu ülkelerin başında Suriye, Kuveyt, Katar ve BAE gelmektedir. Türkiye'nin yumurta ihracatı Kuveyt'te 55 kat, Suriye'de 40 kat artarken, Katar ve BAE yumurta ihracatı yaklaşık 2 katına çıkmıştır.

Türkiye tavuk yumurtası ithalatı (2019, %)

Türkiye'de 2020 yılı Ocak-Mayıs (5 aylık) dönemi tavuk yumurtası ihracat miktarı yaklaşık 80 bin tona yaklaşmış olup 2019 yılı aynı dönem ihracat miktarından %36,2 daha azdır. Bu dönemde en büyük azalışın %96 ile Irak'ta olduğu görülmektedir. Irak hükümetinin ülkeye yumurta ithal edilmesini yasaklaması bu düşüşün en önemli sebebidir.

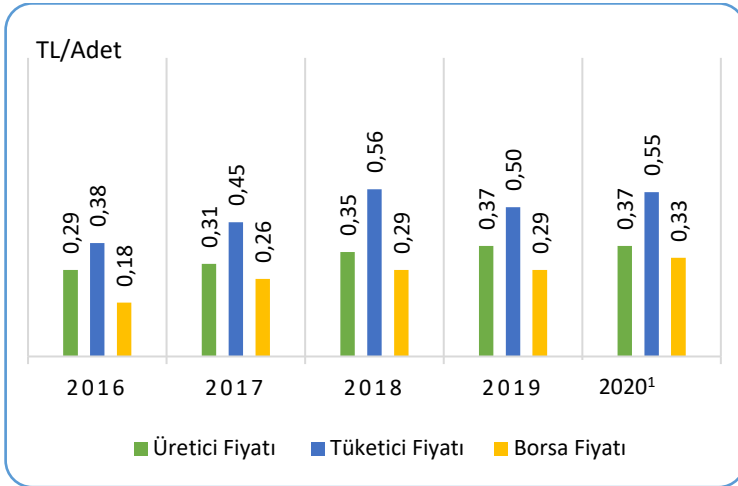
Türkiye tavuk yumurtası ihracat değeri 2019 yılında %31,4 azalarak 295 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı Ocak-Mayıs (5 aylık) dönemi tavuk yumurtası ihracat değeri ise yaklaşık 93 milyon dolar olup 2019 yılı aynı dönem ihracat değerinden %38,6 daha azdır.

Tavuk yumurtası ithalatı; Türkiye tavuk yumurtasında damızlık materyal bakımından dışa bağımlıdır. Bu doğrultuda tavuk yumurtası üretiminin dolayısıyla damızlık materyale olan ihtiyacın artmasıyla 2019 yılı damızlık/kuluçkalık yumurta ithalatı bir önceki yıla göre %8,4 artmıştır. Böylece damızlık/kuluçkalık yumurta ithalatı 1.920 tona ulaşmıştır. Bu yumurtaların %72,9'u Birleşik Krallık, %9,5'i Macaristan ve %8,7'si ABD'den ithal edilmiştir.

Tavuk yumurtası tüketimi; Türkiye'de kişi başına yumurta tüketimi bir önceki yıla göre %10,4 oranında artarak 2019 yılında 191 adete ulaşmıştır. 2019 yılında yaşanan dış ticaret sıkıntıları arz fazlasına yol açmış olup bu durum yumurta fiyatlarında düşüşe neden olmuştur. Yumurta fiyatlarındaki bu düşüşün yumurta tüketiminde artışa neden olduğu söylenebilir.

Yem Hammaddeleri

Türkiye'de kanatlı hayvancılık sektörü üretim maliyetinin en büyük kısmını %66 oran ile yem gideri oluşturmaktadır (3). 2019 yılında üretilen kanatlı yemi miktarı 10 milyon ton olup %38,2'sini yumurta yemi oluşturmaktadır. Yumurta yemi miktarı bir önceki yıla göre %6,3 oranında artarak 3,8 milyon tona ulaşmıştır (4). Bu yemlerin ana girdisi mısır ve soya fasulyesidir. Türkiye'de mısır üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %5,3 oranında artarak, 6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı mısır ithalatı %69,3 artarak 3,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Soya fasulyesi üretimi bir önceki yıla göre %2,7 artarak 2019 yılında da 150 bin tona ulaşmıştır. 2019 yılında ithal edilen soya fasulyesi miktarı ise 2,6 milyon ton olup bir önceki yıla göre %0,9 azalmıştır.

Kaynak: TÜİK, Borsa Fiyatı: Afyon Tic. Borsası (HTS Fiyatı) ¹/Altı aylık fiyat ortalamasıdır (Borsa fiyatı dört aylık ortalamadır)

2020 yılında tavuk yumurtası üretici fiyatı haziran ayında bir önceki aya göre %9,31'lik azalış ve bir önceki yılın aynı ayına göre %10,50'lik artışla 0,35 TL/adet olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı tüketici fiyatı ise, haziran ayında bir önceki aya göre %15,51 azalırken, bir önceki yılın aynı ayına göre %27,93 oranında artmıştır. 2020 yılı haziran ayı tüketici fiyatı 0,53 TL/adet iken 6 aylık ortalama tüketici fiyatı 0,55 TL/adettir. Yumurta borsa fiyatı; 2020 yılı Nisan ayında bir önceki aya göre %0,66, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %6,81'lik azalışla 0,30 TL/adet olarak gerçekleşmiştir.

	2015	2016	2017	2018	2019
Tavuk yumurtası (TL/kg) ^{1,2}	3,84	4,64	4,96	5,60	5,92
Yumurtacı yemi (TL/kg)	1,04	1,07	1,22	1,54	1,72
Full Fat Soya (TL/kg)	1,34	1,39	1,61	2,32	2,38
Mısır (TL/kg)	0,71	0,73	0,84	0,95	1,17
1 kg tavuk yumurtası ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Tavuk yumurtası/ Yumurtacı Yemi	3,69	4,34	4,07	3,64	3,44
Tavuk Yumurtası/ Soya	2,87	3,34	3,08	2,41	2,49
Tavuk yumurtası/ Mısır	5,41	6,36	5,90	5,89	5,06

Kaynak: TÜRKİYEM-BİR ¹/TÜİK ²/ 1 kg yumurta 16 adet olarak dönüşüm yapılmıştır.

Tavuk Yumurtası Girdi Pariteleri

2019 yılında tavuk yumurtası/soya paritesi artarken, diğer paritelerin azalmaya devam ettiği görülmektedir. Soya fiyatının bir önceki yıla göre artışının mısır ve yumurta yemine göre düşük olması parite artışını açıklamaktadır. Üretici fiyatlarındaki sınırlı artışa karşın mısır (%23,2) ve yumurtacı yem (%11,7) fiyatındaki artış parite düşüşüne neden olmuştur. 2019 yılında 1 kg tavuk yumurtası ile 3,44 kg yumurtacı yemi, 2,49 kg soya ve 5,06 kg mısır alınabilmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Dünya yumurta üretimi 2018 yılında en yüksek seviyesine ulaşırken, bu üretimde her yıl olduğu gibi Çin en büyük paya sahip olmuştur. 2019 yılı dünya yumurta ihracat ve ithalat değerinde dikkate değer bir azalış meydana gelmiştir. Bunun en önemli nedeni Irak'ın yerel üretimi teşvik etmek amacıyla 2019 yılında uygulamaya başladığı ithalat yasağı olduğu söylenebilir. İhracatta en büyük azalışın Türkiye'de olması ve başlıca yumurta ithalatçılarından olan Irak'ta yumurta ithalatının neredeyse yarıya inmesi bu sonucu desteklemektedir.

Türkiye'de yumurta üretimi tarihinin en yüksek seviyesine ulaşırken, ihracatta aynı başarı elde edilememiştir. Irak'ın yumurta ithalatına getirdiği yasak Türkiye ihracatına büyük ölçüde etkilemiştir. Irak'a gerçekleştirilen yumurta ihracatının 2019 yılında yaklaşık olarak yarıya düşmesi ve 2020 yılı 5 aylık dönemde de %96 oranında azalması, Irak

ihracatının neredeyse bitme noktasına geldiğini göstermektedir. Irak ile yaşanan ihracat kayıpları başka ülkelerde telafi edilmeye çalışılsa da mevcut durumda yeterli olmadığı söylenebilir. Yumurta ihracatının 2018 yılındaki başarısını yakalayabilmesi ve 2019 yılında olduğu gibi arz fazlası meydana gelmemesi için ihracat pazarlarının çeşitlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Sektörün dış ticarete yaşadığı bu olumsuz durum 2019 yılında olduğu gibi iç piyasayı da etkilemektedir. İhracatta yaşanan pazar sorunu çözülmediği takdirde arz fazlası ve fiyat düşüşünün kaçınılmaz olacağı düşünülmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

- 1/USDA Turkey Poultry and Products Annual Report
- 2/AKİB ve İİB/ www.akib.org.tr, www.iib.org.tr 2019
- 3/ Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçıları Birliği Derneği. www.besd-bir.org
- 4/ Türkiye Yem Sanayicileri Birliği, www.yem.org.tr

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta TC Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Zehra ÇİÇEKGİL, zehra.cicekgil@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833